

כ) וְזוֹנָה מזה שאומר בהמאמר דפתח אליהו אתה הוא דאפיקת עשר תיקונין כ"ו לאנהגה בהון עלמין, שהטעם על האצלת הע"ס שלמעלה מהע"ס הם למעלה מהנהגת העולמות, מוכן, דהמדרגות הוא עילאה וכ"ו הוא למעלה מהטבע. ובהמאמר אומר שהמשכת הגילוי שלמעלה מהטבע הוא ע"י ההמשכה מבחינת אמת הוא חד. גם צריך להבין, דכיון שגם הנהגת העולם שע"פ טבע היא שאנא"ס מנהיג את העולם באופן זה, אמת הוא דאפיקת עשר תיקונין כ"ו לאנהגה בהון עלמין, למה צריך שבהטבע תהי' המשכת הגילוי שלמעלה מהטבע. והגם דזה שאנא"ס מנהיג את העולמות ע"י הע"ס הוא ע"י ההלכשות בהכלים דע"ס [דהנהגת העולמות היא מהאור המתלבש בעולמות, וכברי שהאור יתלבש בעולמות הוא ע"י שמתלבש (תחלה) בהכלים], הרי גם לאחרי שהאור מתלבש בהכלים ובהעולמות הוא קשור עם אנא"ס הכל"ג. וכמבאר בהמשך תרס"ז דזה שבהנהגת הטבע יש ענין המתמידות (הגם שטבע הוא מהיות האלקי שמלובש בהנבראים, שהוא חיות מוגבל), הוא, כי שרש החיות המלוכש בהנבראים הוא מאור הקו, ששרשו הוא מאנא"ס שלפני הצמצום, והשלימות דטבע הוא ע"י שנמשך בו הגילוי שלמעלה מהטבע.

ולכאורה ה"י אפ"ל, דכיון דזה שהקב"ה מנהיג את העולם ע"פ טבע הוא תמיד בשוה [דככל יום ויום השמש זורחת במזרח ושקעת במערב, ועד"ז בכל עניני הטבע], לכן אין ניכר בגילוי שהקב"ה הוא המנהיג את העולם ויש מקום לטעות שהעולם מתנהג מצמצום, וע"י הנסים שלפעמים הקב"ה משנה את הנהגת הטבע, זה מוכיח שגם הנהגת הטבע¹⁰ היא מהקב"ה. אבל לפי זה, השלימות דטבע היא שיהי' ניכר בגילוי שהטבע הוא אלקות, ובהמאמר אומר שע"י העבודה (דמס"ע) נמשך בטבע הגילוי דלעולה מתבטב.

(7) סו"ה החדש — ע' קסג.

(8) ודא ד"ה כימי צאון מארץ מצרים ה'תש"ב ס"ד (תרי"ט סו"ה"ט ניסן ע' קס"ד. תר"ט סו"ה"ט תר"ט ע' רפ"דפכ), דזה שגילוי תבל"ג (נצחיות) שמאור הקו הוא גם בבביל (טבע) הוא יתרו גם לגבי האור שהאור קודם הצמצום.

(9) ראה בארוכה סו"ה"ט תרפ"ט ע' 41 ואילן. שם ע' 205 ואילן. שם ע' 228. ובכ"מ. ושם, דרוו שטבע הוא מלשון טובעו בים סוף — ראה לקמן ס"ז.
(10) ראה תר"א מקץ מב, ב. סו"ה"ט תר"ז ס"ע טע' נט.

בס"ד. י"ט כסלו ה'תשס"ז*

פתח אליהו ואמר, רבון עלמין אמת הוא חד ולא בחושבן, אמת הוא עילאה על כל עילאין, סתמא על כל סתימין, לית מחשבה תפיסא כך כלל, אמת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינן להון עשר ספירין. ומבאר כ"ק מו"ח אדמו"ר במאמר ד"ה דהי שאמר כ"ט כסלו (ה'תש"ב), שהשיב כאן כל המדרגות שמצמצום אנא"ס עד הע"ס דאצילות. אמת הוא חד הוא עצמות אנא"ס, וככתו הוא פנימיות הכתר, ועל בחינה זו אמר ולא בחושבן, שאינו בחושבן הענינים הנמנים לאח"ז, דכל הענינים הנמנים לאח"ז (כולל גם עילאה על כל עילאין) הם כאין ערוך לגבי אמת הוא חד, ולכן אינו נחשב עמהם, לא בחושבן. אמת הוא עילאה על כל עילאין הוא חיצוניות הכתר, אריך. סתימא על כל סתימין הוא חכמה דאריך. לית מחשבה תפיסא כך כלל הוא פנימיות ההכמה. אמת הוא דאפיקת עשר תיקונין, הם הע"ס דאצילות. ומבאר, דהטעם שבאצילות הספירות הם במספר (עשר תיקונין) הוא, כי אצילות הוא בכלל סדר ההשתלשלות (גבול), ובהשתלשלות שייך ענין המספר. ומזה מוכן, דהענינים שהשיב כאן נחלקים בדרך כלל לגי חלוקות אמת הוא חד שקאי (כנ"ל) על עתיק, הוא נעמק ומוכרל מהשתלשלות, אמת הוא עילאה על כל עילאין, שהוא למעלה מהשתלשלות אבל שייך להשתלשלות, אמת הוא דאפיקת עשר תיקונין, הם הע"ס דאצילות, השתלשלותי. וממשיך בהמאמר, שע"י העבודה דמס"ע ממישיכים מבחינת אמת חד בהע"ס. וע"ז הגילוי מה שהוא למעלה מהטבע נמשך בטבעי.

(*) המאמר הונח ע"י כ"ק אדמו"ר שליט"א לקראת י"ט כסלו תשי"א (תמוז'?).

(1) תקי"ז בהקדמה (תי, א).

(2) יצא לאור בקונטרס קטן ל"ט כסלו שנה זו (ה'תשס"ז) — שנת אמירת מאמר זה, ולאח"ז נדפס בסה"מ ה'תש"ב ע' 77 ואילן.

(3) וראה לקמן הערה 6 השייכות לייט כסלו.

(4) ועפ"ז יזמתק מ"ה בהמאמר דפתח אליהו ג. פעמים אמת (אמת הוא חד כ"ו אמת הוא עילאה כ"ו אמת הוא דאפיקת עשר תיקונין).

(5) כסופו (סו"ה"ט ע' 82).

(6) להוציא כ"ו פדה בשילום י"ט כסלו צ"ח (סו"ה"ט ה'תש"ד ע' קסב. שם ע' קצ"א), שהשבת דופדה בשילום הוא בעיקר על אופן הפיר', שהגם ה"י מלוכש בדרך הטבע. ועפ"ז חומתק השייכות דענין זה (שהגילוי שלמעלה מהטבע נמשך בטבע) לייט כסלו.

1) **ומבואר** בהדרושיס'ו, דשתי הדיעות הם אמת, דתהיהם יש להם שרש בעצמות או"ס, דבאו"ס ישנם שני ענינים. שהוא למעלה מעלה עד אין קץ¹⁸ ושהוא למטה מטה עד אין תכלית¹⁹. ושני ענינים אלה הם השרש דדעת תחתון ודעת עליון. שמצד הגילוי דאו"ס, שהוא בגילוי בכל מקום למטה מטה עד אין תכלית, כולא קמ"י כלא חשיב — דעת עליון שלמטה אין. ומצד-ההעלם דאו"ס, שהוא מתעלה בעצמותו למעלה מעלה עד אין קץ, הנבראים הם כמציאות יש — דעת תחתון שלמטה יש.

וצריך להבין²⁰, דכיון שגם דעת תחתון שרשו הוא בעצמות או"ס, הרי השלמות דדעת תחתון הוא לכאורה שיהי' בו בגילוי דזה שלמטה יש הוא (לא שהנבראים מצד עצמם הם מציאות יש, אלא) מפני שאו"ס הוא למעלה מעלה עד אין קץ, ובהדרושיס'ם מבואר, שהשלמות דדעת תחתון הוא ע"י שמאיר בו הגילוי דדעת עליון. גם צריך להבין לאידך, במ"ש בהדרושיס'ם שגם דעת תחתון הוא אמת לפי שיש לו שרש בעצמות או"ס, דלכאורה, כיון שהענין רלמעלה מעלה עד אין קץ (השרש דדעת תחתון) הוא ההעלם דאו"ס, הרי התרגש דלמטה יש (כמו שזוגש כדעת תחתון) הוא לכאורה לא מצד או"ס אלא ארובה, לפי שזא נוגש בו או"ס, ואע"כ אומרים, שהדיעה שלמטה יש (כמו שהיא דעת תחתון) היא ריעה אמיתית.

ה) **ודענין** הוא, דמבואר בהדרושיס'ם²⁰, דטבע כמה פירושים. דבשר"ת חכם צב²¹ איתא, רשם טבע הוא שם חדש שחדשו חכמים האחרונים. דכיון שהכל (גם הטבע) הוא מאתו ית', הרי גם הטבע הוא גם אלא שנסיס אלו הם תמזי, נסיס רצופים. ויש אומרים²² שטבע הוא מלשונו מטבע. דאיתא במשנה²³, אדם טובע כמה מטבעות בחורום אחד וכולן דומין זה לזה, ומלך מלכי המלכים הקב"ה טבע כל אדם בחתמו

17) סה"מ תרע"ח שם עי פת. תרע"ז שם עי קסו.
18) דאה תקו"ז סוף תקו"ן נז (וראה שם תקו"ן יט — מ ב), ו"ח יתור לה, סע"ג.
19) ע"ד הדיק' ולעיל ס"ב בנוגע לטבע.
20) סה"מ תרע"ח שם ס"ע פת ואילך. תרע"ז שם עי קסו ואילך.
כמה"מ תרע"ח שם — 1 הפירושים דלקמן בפנים. ומקשו' זה עם הפירוש דטבע הוא מלשונו טביעה. ברלקמן ס"ו. ובסה"מ תרע"ז שם — ה' פירושים. וראה לקמן הערה 29.
21) סימן יח.
22) כ"ה הלשון כסה"מ תרע"ח שם.
23) מנהדרין פ"ד מ"ה (לה, א).

ג) **ומבואר** בכמה דרושיס'ו דשרש הטבע הוא משם אלקים (אלקים בגימטריא הטבע²⁴). ושרש הנסיס הוא משם הוי'. ומבאר שם, דכשם הוי' הוא דעת עליון, שלמעלה יש ולמטה אין, היינו שכל ההתהוות היא אין ואפס וכולא קמ"י כלא חשיב, וכשם אלקים הוא דעת תחתון, שהבריאה היא מאין ליש, היינו שהנבראים הם מציאות יש [והכה האלקי שמהווה אותם נקרא בשם אין, אין שאינו מושג]. ויש לומר, שהוא ע"ד המבואר במקרא²⁵ דההתהוות משמש אלקים היא כדרך החלכות (בראשית ברא אלקים²⁶), דזה מורה שהוא מקור לענין ההתהוות. ולכן הנבראים שמתהווים ממנו הם תופסים מקום לגבי, והביטול שלהם הוא רק ביטול הליש — דעת תחתון שלמטה יש. וההתהוות שמשם הוי' היא באופן דכדרך ממילא (יהללו את שם הוי' כי הוא צד הנבראו²⁷). שזה מורה שהוא מופלא מענין ההתהוות, ולכן הנבראים שמתהווים ממנו אינם תופסים מקום לגבי, ביטול כמציאות — דעת עליון שלמטה אין].

ומבואר בהדרושיס'ו, דכמו שהוא בענין השמות, דכשם הוי' הוא דעת עליון וכשם אלקים הוא דעת תחתון, ער"ז הוא גם כענין נט וטבע (והנמשכים מהוי' ואלקים), דהנהגה הטבע היא מצד דעת תחתון, והנסיס שלמעלה מהטבע הם מבחינת דעת עליון. ויש לומר, שהשייכות דנס וטבע לדעת עליון ודעת תחתון היא לא רק מצד שרשם, דשרש הנסיס הוא מהוי' ושרש הטבע הוא מאלקים, אלא גם מצד הענין דנס וטבע עצמם. והענין הוא, דהנהגה הטבע היא שהקב"ה מנהיג את כל נברא לפי ענינו, דזה מורה שבהנהגה זו, הנבראים תופסים מקום, למטה יש. והנהגה נסית היא שהקב"ה מנהיג את העולם כפי רצונו ולא כפי חכונת וטבע הנבראים, כי בהנהגה זו, הנבראים אינם תופסים מקום, למטה אין]. וע"י הנסיס הנמשכים בעולם, שגם בהטבע נמשך הגילוי דלמעלה מהטבע, נעשה החיבור דדעת תחתון ודעת עליון, למהוי' אחד באחד²⁸, שגם כדעת תחתון מאיר הגילוי דדעת עליון.

11) סה"מ תרע"ח עי פו ואילך. ד"ה פיה בשלום צ"ח תו"ל (סה"מ שם עי קסב ואילך).
12) וראה גם סידור (עם דא"ח) מה, סע"ב. פירוש המלות לארמורי' האמצעי פקל"ט.
13) פודיס שער יב (שער התיבות) פ"ב. ועוד. — נמנו בהו"מ סה"מ תמו" עי סו הערה 22.
14) תוי"מ סה"מ אילול עי רפ"י. שם עי רפ"י. ושו"י.
15) כראשית א. א.
16) תהלים קמח, ה.
17) לשון הוהו — ח"ב קלה, סע"א.
18) תהלים קמח, ה.
19) לשון הוהו — ח"ב קלה, סע"א.

ויש לומר, דהטעם על זה שהענין דטבע מלשון טביעה בהתהוות הנבראים מובא בהדרושים כסגנון של חידוש [שנס בו י"ל טבע מלשון טביעה³⁰], כי מהחילוקים בין חיות הנבראים להתהוות הנבראים הוא, דחיות האלקי שמחיי את הנבראים הוא בגילוי בהנבראים, שנרגש בהם שיש בהם חיות, וענין העולם הוא רק שאינו נרגש שהחיות שבהם הוא חיות אלקי³¹, ודהתהוות דהנבראים (שנבראו מאין ליש) אינה נרגשת בהם, ולא רק שלא נרגש בהם שהתהוות היא מאלקות, אלא שעצם ענין והתהוות שלהם אינה נרגשת בהם שהתהוות היא מאלקות, אלא שיש ענין והוא מתלבש בהנבראים ע"י לבושים המעלילמים³². [וכיין שהוא מלובש בהנבראים לכן הוא נרגש בהם, אלא שמצד לכושים המעלילמים אין נרגש בהם שהוא חיות אלקי]. והכח האלקי שמהווה את הנבראים הוא מובל מהנבראים ואינו מלובש בהם³³. [ולכן אין נרגש בהנבראים ההתהוות שלהם].

ועפ"י יש לכאר, שהענין דטבע מלשון טביעה הוא בעיקר בחיות הנבראים, כי ענין הטביעה הוא שהדבר הנטבע נמצא בהמים ועפ"י המים מכסים עליו, דכהנמשל הוא, שהחיות האלקי הוא מלובש בהנבראים ועפ"י הם מעלילמים עליו. משא"כ ההעלם שבענין ההתהוות הוא מפני שהכח האלקי שמהווה את הנבראים הוא מובל מהם ואינו מלובש בהם. וענין טבע מלשון טביעה בנוגע לכח המהווה הוא (כעיקר) בענין ההעלם (ולא באופן ההעלם)³⁴.

(ז) **ודנה** מבראר במק"א³⁵, דכצורה שני ענינים. צורה האמיתית, שהיא הנפש, וחומר הגוף, שנקרא ג"כ בשם צורה, צורת החומר. ושני הענינים שייכים זה לזה, דצורת הגוף הוא כלל להנפש. ועפ"י, הגם שעיקר הענין דחותמו של אדה"ר (צורת מין האדם) היא צורה הנפשית

(30) לשון הנאמר כסה"מ תרע"ח שם.
(31) סה"מ תרנ"ז ע' נא ואילן.
(32) ואדרבה, הוגש הנבראים הוא שמציאותם מועממת.
(33) המשן העצ"ב ח"כ פש"ז (ס"ע) חתמו ואילן.
(34) ולהעיר מטה"מ תרד"צ שם, שבפירוש הג' שמדבר בהתעלם שבחיות הנבראים, אמר "טבע פירוש טביעה"; ובפירוש ה' שמדבר בהתעלם שבחיות הנבראים, אמר "טבע פ"י העלם וכיוצא" ואינו אמר לשון טביעה.
(35) סה"מ תרס"ג ע' קטו. ה'תש"ח ע' 59. וראה מו"ג בחתלתל — הובא כסה"מ תרס"ג והתש"ח שם.

של אדם הראשון ואין אחד מהן דומה לחבירו. ובתנא²⁴ איתא, דטבע הוא שם המושאל לכל דבר שאינו ע"פ טעם ודעת.

ומבראר בהדרושים, דג' פירושים הנ"ל הם ג' ענינים. דלפירוש החכם צבי שטבע הוא נסים וצופים, שם טבע קאי על הנהגת העולם. ולהפירוש שטבע הוא מלשון מטבע שהקב"ה טבע כל אדם בחותמו של אדה"ר, ופירוש הרמב"ם²⁵ דחותמו של אדה"ר הוא צורת מין האדם אשר בה האדם אדם, שהכונה ב"צורה מין האדם" היא (כעיקר) לצורה הנפשית שבה²⁶ — שם טבע קאי על החיות האלקי שבפולם, שהיא נפש העולם. והשייכות דענין זה לטבע כפשוטו היא, כי הציוור והטבע דכל נברא הוא כפי אופן החיות האלקי שבו. ולהפירוש שטבע הוא שם המושאל לכל דבר שאינו ע"פ טעם ודעת — שם טבע קאי על הכח האלקי שמהווה כל נברא מאין ליש, דהתהוות מאין ליש היא למעלה מהשכל. דזה שהחיות אלקי מחיי את הנבראים, יש לזה מקום כשכל²⁷, וענין טבע (להפירוש שטבע הוא זה שאינו ע"פ טעם ודעת) הוא בהתהוות הנבראים, דכריאה יש מאין היא למעלה מהשכל.

(1) **ומבראר** בהדרושים, דשני הפירושים (הענינים) בטבע, שהוא החיות האלקי שמחיי את הנבראים ושהוא הכח האלקי שמהווה את הנבראים מאין ליש, שייכים להפירוש שטבע הוא מלשון טביעה, טובע²⁸ כים סוף²⁹. דכמו שבטביעה כפשוטה, כשדבר נטבע במים, המים מכסים על הדבר שנטבע בהם, כמו כן הוא בחיות האלקי שנתלכש בכבראים להחיותם, שהנבראים מכסים על החיות האלקי שמתלכש בהם. ועפ"י הוא ככח האלקי שמהווה את הנבראים מאין ליש, דענין הטבע שבו הוא גם מלשון טביעה, דכיון שהתהוות היא באופן העלם וחסות, שהכח המהווה מתעלם ומסתתר בהנבראים, לכן שייך בו הענין דטבע מלשון טביעה והעלם.

(24) פ"ט (כר, ב).
(25) בפירוש המשניות של לטתהדרין שם.
(26) כ"ה כסה"מ תרע"ח ותרד"צ שם. ולהעיר מרמב"ם הל' יסתר"ח פ"ד ה"ח, מ"ג בחתלתל. וראה לקמן ס"ז.
(27) להעיר מהמשן תרס"ז ס"ע רפ"ד.
(28) לשון הכחה — בשלח טו, ד.
(29) כ"ה סה"מ תרע"ח שם (פ"ט) ובתרע"צ שם — ענין ההעלם (טביעה) בהחיות ובכח המהווה, הם שני פירושים בפני עצמם. ההעלם שבחיות — פירוש ה', וההעלם שבכח המהווה — פירוש ה'.

מבחינת הדיבור, לא היה העולם שייך לענין הביטול. וע"י שהתהוות צורת הנבראים היא מבחינת הרצון, כמו שנמשך בבחינת הדיבור [זוהי שצורת הנבראים היא הצורך החזונוס הוא לפי שהרצון נמשך בהדיבור], עי"י אפשר להמשיך (ע"י עבודה) שגם היש שנתהווה מהדיבור יהי כביטול.

ח) **ויש** לומר, דהטעם על זה שהביטול והנבראים נמשך מבחינת הרצון והישות והנבראים מבחינת הדיבור, הוא, כי הרצון אינו מציאות והוא רק גילוי העצם (ע"י הרצון שכונש האדם, שהוא רק הטיית והמשכת הנפש), ולכן גם ההתהוות שמהרצון, ענינה הוא (לא זה שמתהווים נבראים, אלא) זה שע"י ההתהוות נשלם הרצון⁴⁴. והדיבור הוא לכוש הנפחד. דנוסף לזה שהדיבור הוא מציאות, כיון שענינו הוא שמדבר לוללותו, הרי כזה עצמו הוא נפחד מהאדם המדבר, ועד שהדיבור יוצא ונפחד מהאדם גם כפועל. ולכן⁴⁵ ההתהוות שמהדיבור היא מציאות יש.

ט) **ולפי** המבואר לעיל (סעיף ז) שצורת הנבראים (צורת החומר) היא כלי להחיות האלקי שבהם (הנפש שלהם), יש לומר, דהחיות והנפש של הנבראים הם הרצון. ומהו מוכן, זוהי שהחיות האלקי מתחלש בכל נברא ומחי אותו כפי ענינו, שזה מורה שהנבראים חופסים מקום לגבי (כנ"ל סעיף ג), הוא [לא מפני שהנבראים מצד עצמם חופסים מקום לגבי, שהרי ענין ההתהוות שמהרצון הוא שעל ידם נשלם הרצון (כנ"ל סעיף ח), אלא] מפני שכך עלה ברצונו יחי' שיהי' תפסת מקום להנבראים, ולכן הוא מתחלש כהנבראים ומחי' כל נברא כפי ענינו.

ולפי החילוק בין הנהגה טבעית להנהגה נסית, דהנהגה טבעית היא כדעת החזון והנהגה נסית כדעת עליון (כמובא לעיל מהדרדורשים), הוא, דהרצון בהנהגה טבעית הוא להנהיג את העולם באופן שהעולם הוא מציאות, למטה יש, והרצון בהנהגה נסית הוא להנהיג את העולם באופן שהעולם הוא כלא חשיב, למטה אין.

י"ד) ויש לומר, שעד"ז הוא ככללות הענין דדעת תחתון, שיש בו שני אופנים. שהדיעה שלמטה יש הוא לפי שלגבי דרגא זו המטה מצד עצמו הוא מציאות (והביטול שלו הוא רק ביטול היש). ושדדיעה שלמטה יש הוא בכדי שיהי' גילוי הענין דלמעלה מעלה עד

(כמובא לעיל סעיף ה מהדרדורשים), שייך זה גם לצורת גוף האדם⁴⁶. ומהו מוכן גם בנוגע לטבע, שעיקר הענין דטבע (להפירוש שטבע הוא מלשון שטבע הק"כ"ה כל אדם כחותמו של אדו"ר) הוא החיות האלקי דהעולם שהוא נפש העולם, וגם שייך זה לצורת הנבראים, צורת החומר. דצורת הנבראים היא הכלי להחיות והנפש שבהם.

והענין הוא, דמחכיב כל אשר חפץ הוי' עשה (שהתהוות היא מבחינת חפץ ורצון), וכחכ"ב⁴⁷ בדבר הוי' שמים נעשו (שהתהוות היא מבחינת הדיבור), והביאור בזה"ש, דהתהוות החומר של כל דבר היא מבחינת הדיבור. והוה שאמור ד"ל⁴⁸ בעשרה מאמרות נברא העולם, שכמהאמר יהי אור נמהווה האור וכמהאמר יהי רקיע נמהווה הרקיע, ועד"ז הוא ככל הנבראים. והתהוות הצורה שבכל דבר היא מבחינת הרצון. דצורת הנבראים לא נחפרשה בהעשרה מאמרות, וההשכל נברא יש לו צורה [הן הצורך הגשמי שלו, והן הטבע והתכונות שליו] הוא מבחינת הרצון. ומ"ש"י כולם בחכמה עשית, הוא, כי המשכת הרצון היא ע"י החכמה.

והטעם⁴⁹ על זה שהתהוות היא משני הענינים, מבחינת הדיבור ומבחינת הרצון, הוא, כי תכלית הכוונה כביאאת העולם היא שהעולם (מצד עצמו) יהי' יש וע"י עבודת האדם (דוקא) יומשך בו הביטול, ועד לביטול כזה שהעולם יהי' דירה לו יחי'. ושני הענינים שכדועולם — שמצד עצמו הוא יש, ושבעפ"כ אפשר להמשיך בו ביטול⁴⁸ — הם ע"י שהתהוותו היא מבחינת הרצון ומבחינת הדיבור. וכאם כל התהוות (גם ההתהוות דחומר הנבראים) היחה מבחינת הרצון הי' העולם כשל מציאות, וכדי שיהי' העולם מציאות יש הוא ע"י שנברא בדבר ה', וכאם כל ההתהוות (גם ההתהוות דצורת הנבראים) היחה

36) כ"מ כה"מ חס"ג והי'ש"ח שם.
37) תהלים קל"ג, ו.
38) שם לג, ו.
39) תה"מ מקץ מא' ד, שם מב' ד, סה"מ תרכ"ט ס"ע יג ואילן. קונטרס עין החיים בתולדות סה"מ חס"ג והי'ש"ח שם. ובכ"מ.
40) אבות פ"ה מ"א.
41) תהלים קד, כד.
42) בהבא לקמן ראה תה"א תרע"ח וקונטרס עה"ח שבהערה 39. סה"מ חס"ג שם ע' קכ.
43) היינו, שהביטול בעולם שנמשך ע"י עבודת האדם, יהי' גם מצד העולם.
44) ראה ד"ה שובה ישראל דהשכל"י (הוא) ס"ב (תו"מ סה"מ חש"ר ע' צ, וס"ג).
45) ראה סה"מ תרכ"ט שם ע' טו.

רטבע ולמעלה מהטבע, כי כל אחד משני העניינים שרשן הוא באור א"ס, וע"י החיבור דשני העניינים הוא המשכת העצמות. היינו, שער"י יש האפשרות (גם מצד העולם) שער"י עבודה תה"י בעולם המשכת גילוי העצמות, וע"י"ז נשלמת הכוונה דבריאת העולם (הטבע) דנתאזה הקב"ה להיות לו ית' דירה בהתחזותו⁴⁸.

אין קץ. ומהתחילוקים בין שני האופנים הוא, דבאופן הא' שהמטה מצד עצמו הוא מציאות, דעת תחתון ודעת עליון הם שתי דיעות הפכיים בעצם מהותם. דדעת תחתון הוא שהמטה הוא יש ודעת עליון הוא שהמטה הוא אין. ובאופן הב' שהדיעה שלמטה יש הוא בכדי שיה"י גילוי הענין דלמעלה מעלה עד אין קץ, ההפכיות דשתי הדיעות הוא רק בהצטרור שלהם, אבל בעצם מהותם הם ענין אחד. דענינם של שתי הדיעות הוא גילוי העניינים שבאור א"ס, אלא שדעת עליון הוא הגילוי דלמטה עד אין תכלית, ודעת תחתון הוא הגילוי דלמעלה עד אין קץ.

יא) וְדָרַךְ שָׁגַם דעת תחתון הוא אמת ואעפ"כ צריך להיות החיבור דדעת תחתון עם דעת עליון (ראה לעיל סעיף ד), כי ענין האמת דדעת תחתון הוא מפני שעניינו (כפנימיות) הוא הגילוי דלמעלה עד אין קץ, וענין זה שבו מתגלה ע"י החיבור שלו עם דעת עליון.

ועד"ז הוא בענין הנהגת הטבע, דהגם שגם הנהגת הטבע הוא זה שאנת הוא דאפיקת עשר תיקונין כ"ו לאנהגא בהון עלמין, מ"מ השלימות דהנהגת הטבע הוא כשנומשך בו הגילוי שלמעלה מהטבע, כי ע"י"ז דוקא מתגלה שהענין דלאנהגא בהון עלמין שרשו הוא מבחינת אנת.

יב) וְהִנֵּה זה שנתבאר לעיל (סעיף י"ד) דכשנרגש בב' הדיעות (דדעת עליון ודעת תחתון) שענינם הוא לגלות העניינים שבאור א"ס (שהוא למעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית) שתי הדיעות הם ענין אחד, הוא בכללות. אבל כפרטיות, גם העניינים דלמעלה עד אין קץ ולמטה עד אין תכלית (כמו שהם באור א"ס⁴⁶) הם שני עניינים. ועפ"ז, בכדי למעלה מהטבע, הוא ע"י גילוי העצם שלמעלה משניהם. ויש לומר, דזהו מ"ש בהמאמר⁴⁷ שהמשכת הגילוי שלמעלה מהטבע כטבע הוא ע"י ההמשכה מבחינת אנת הוא חד, אף שהגילוי דלמעלה מהטבע הוא גם ע"י המשכת מבחינת אנת הוא חד, כי הענין דלמעלה מהטבע שמצד אנת הוא עלילה, למעלה מהשתשלות, אינו נמשך בהטבע (השתשלות), ומהשכת הגילוי דלמעלה מהטבע בהטבע הוא ע"י המשכת בחינת אנת הוא חד. וזהו גם הטעם על זה שצריך להיות החיבור דשני העניינים

(48) ראה תורתא בחוקותי ג. נשא סז. ב"ר ספ"ג. במדבר"י פ"יג, ז. תניא רפ"ו, ובב"מ.

(46) דריק בבחינת היכלת הם ענין אחד. משא"כ כמו שהם באור א"ס.
(47) דשתי ה'תש"ב ב' בסופר (ס"ד"ע ה'תש"ב ע' 82).